

1. Voorgeschiedenis

Op 1 Maart 1917 werd de eerste eenheid van het Korps Luchtdoelartillerie opgericht, een naam die pas in 1922 definitief zou worden. Destijds heeft men nooit kunnen vermoeden dat juist dit korps zo'n belangrijk aandeel zou kunnen krijgen bij de verdediging van het Nederlandse luchtruim.

De Hojelkazerne aan de Croeselaan 121 te Utrecht (In 1991 helaas gesloopt)

De Hojel-kazerne aan de Croeselaan 121 te Utrecht werd gedeeltelijk in gebruik genomen door dit korps. Naast beroepspersoneel, werden ook daar de dienstplichtige lichten opgeleid.

Lange tijd was er geen parate afdeling luchtdoelartillerie, dit wegens te korte dienstduur (5 1/2 maand). Toch pleitten legerleiders actief om te beschikken over goed opgeleid luchtdoelartillerie-personeel. Maar... er was geen geld om de plannen te kunnen uitvoeren. Overheid en legerleiding namen hun toevlucht tot relatief goedkopere middelen zoals het voorhanden hebben van Gemeentelijke Luchtwachten, betaald uit andere dan Rijksgelden zoals sponsoren en bedrijfsleven.

Het resultaat was dat we wel melders hadden, maar geen broodnodig materieel!

In 1935 heeft (de latere Opperbevelhebber) Luitenant-generaal I.H. Reijnders de Nederlandse regering duidelijk gemaakt, dat er haast moest worden gemaakt met de aanschaf van modern luchtdoelgeschut.

In 1936 kreeg men de beschikking over een fonds van 31 miljoen voor de GEHELE landmacht, uitgesmeerd over 20 jaar. Dat bedrag werd al in 1937 flink overschreden, maar de afleveringen van het bestelde materieel kwam veel te laat op gang.

Twee maal per jaar, in januari en juli kwamen bij de luchtdoelartillerie 150 man onder de wapenen. Dezen werden opgeleid tot stuksbedienaar, vuurleider en hoogteafstandsmeter. Dat alles verliep tot 1938 vrij normaal, maar toen de mobilisatie werd afgekondigd, september 1939, ging het mis voor de luchtdoelartillerie. Er was niet genoeg opgeleid personeel en onvoldoende modern materieel, in hoofdzaak ontstaan door zuinigheid.

Een groot deel van de officieren en manschappen was aanwezig in de Hojel-kazerne. Veel slechter was het gesteld met de aanschaf van de benodigde vuurmonden en vuurleidingsapparatuur, men kreeg zelfs te maken met een uitvoerverbod van de leverende landen.

Zo verkreeg men slechts 28 van de 200 bestelde stukken 2 tl en 4 van de 20 bestelde stukken 3.7 tl. Niet veel beter was het gesteld met de levering van de vuurmonden 7½ tl, alsmede de hulpapparatuur.

Op 10 mei 1940 bleek dan ook dat van de 1.034 bestelde stukken nauwelijks 1/3^e deel was afgeleverd. Om het personeelsprobleem op te lossen werd na de algemene mobilisatie uit de Depots van de Artillerie-afdelingen personeel betrokken ter aanvulling.

Mobilisatieverslag van de 13e Bt. Lu. A.

Het eerste rapport dat is teruggevonden, is de marsorder voor de 13e batterij Lu.A. van de 1e luitenant P.G. Jager (overgenomen in de oude spelling).

Na ontvangst van telegram P werd de mobilisatie-instructie mij op zaterdag 8 april te 3.30 uur door het Hoofd mobilisatiebureau te Utrecht uitgereikt. Deze instructie was nog geheel in klad geschreven; zij bevatte alle nodige gegevens, uitgezonderd:

- 1^e de plaats van oplegging van het materieel (deze plaats werd ons te Leiden medegedeeld door de Ct. 14e Bt. Lu.A.).*
- 2^e de plaats van oplegging van munitie (deze plaats werd ons medegedeeld door de Ct. Van de 14e Bt. Lu.A.).*
- 3^e de adressen voor het vorderen van auto's (deze adressen werden ons te Leiden door de garnizoenscommandant verstrekt).*

De instructie voorzag niet in de mogelijkheid, dat de commandant en de vervangend commandant bij telegram P reeds hun mobilisatie bestemming volgden.

De commandant en de vervangend commandant kwamen op zaterdag, 8 april te 6.45 uur in Leiden aan en meldden zich bij den garnizoenscommandant.

De kwartiermakers kwamen op zaterdag, 8 april te 8.00 uur te Leiden aan. Het vertrek der kwartiermakers uit Utrecht had vertraging ondervonden, doordat verschillende chauffeurs met verlof waren; het tekort werd aangevuld met chauffeurs, die te Utrecht aanwezig waren.

Op de secretarie te Leiden bleek de inkwartiering van de kwartiermakers niet voldoende te zijn voorbereid; er werden b.v. inkwartieringsbiljetten verstrekt voor kwartieren, waar inkwartiering niet mogelijk was.

In de instructie staat, dat de uitgifte van de uit het militair magazijn te Leiden te ontvangen goederen geschiedt na ontvangst van telegram P; uit de instructie van de magazijnmeester te Leiden bleek dat deze uitgifte eerst geschiedt na ontvangst van telegram Q.

Te Leiden werden de nodige voorbereidingen getroffen voor de mobilisering van de batterij, hierbij werden geen moeilijkheden ondervonden.

De administrateur en de administratiekist waren tegelijkertijd met de kwartiermakers te Leiden aanwezig. De inhoud van de administratiekist was zeer onvolledig, zoo ontbraken o.a.: journalen, betalingslijsten, schrijfbehoeften, blanco papier, dagelijksche rapporten en uitschottenstaten.

Op dinsdag, 11 april 1939 te 0.30 uur werd mij de uitgifte van telegram Q telefonisch vanwege de garnizoenscommandant van Leiden medegedeeld.

Onmiddellijk vertrok de vervangend commandant met de vier aanwezige rijksauto's en de dpl. kwartiermakers naar Delft en Rotterdam voor het ontvangen van munitie en materieel. Het ontvangen van munitie te Delft verliep zeer vlot; karabijn- en revolvermunitie waren niet op de staat van uitgifte vermeld en werden dientengevolge niet ontvangen.

Ook het ontvangen van materieel te Rotterdam verliep uitstekend. Niet al het materieel bleek te zijn opgelegd, het navolgende ontbrak:

<i>1^e</i>	<i>6</i>	<i>geschutsboekjes</i>
<i>2^e</i>	<i>1</i>	<i>hamer houten tot kanon van 7.5 tl. (later ontvangen)</i>
<i>3^e</i>	<i>1</i>	<i>kist tot schroefsleutels van 7.5 tl. " "</i>
<i>4^e</i>	<i>3</i>	<i>smeerdoppen g no. 8 glad</i>
<i>5^e</i>	<i>6</i>	<i>laadhandschoenen</i>
<i>6^e</i>	<i>1</i>	<i>afstandsvork</i>
<i>7^e</i>	<i>4</i>	<i>spreektrumpetten</i>

8 ^e	100 zandzakken man (later ontvangen)
9 ^e	6 handheien (later ontvangen)
10 ^e	6 glazen tot peilglas remolie reservoir
11 ^e	3 kompassen M22
12 ^e	3 prismakijkers
13 ^e	3 klewangs
14 ^e	9 revolvers

Het materiaal en de munitie waren dinsdag, 11 april te 9.30 uur te Leiden aanwezig.

Onmiddellijk na ontvangst van telegram Q werd overgegaan tot het vorderen van de benodigde motorvoertuigen en het motorrijwiel en de aankoop van 3 fietsen. De eigenaar van het te vorderen motorrijwiel weigerde dit af te geven, zoodat de hulp van de politie moest worden ingeroepen.

Op Dinsdag 11 april te 5.30 uur werden de goederen uit het militaire magazijn te Leiden ontvangen, alle benodigde goederen waren aanwezig.

De opkomst van het personeel en het uitreiken van de verschillende kleeding- en uitrustingsstukken verliep zeer vlot.

Volgens de instructie moet het geneeskundig onderzoek van het bij de 13e bt. Lu.A. opgekomen personeel geschieden door den officier van Gezondheid van II-6-R.V.A.. Deze officier van gezondheid heeft 30 man gekeurd, waarna hij mij deed mededeelen dat keuring niet meer nodig was, waarop hij is vertrokken.

Bij het vertrek van de batterij uit Leiden op dinsdag 11 april te 20.00 uur, ontbraken één sergeant (later is gebleken dat hij geen oproeping had ontvangen) en één vrijwillig nadienend chauffeur.

De toestand van kleeding en uitrusting van het opgekomen personeel was zeer goed.

Op dinsdag 11 april te 15.00 uur is door de commandant en de waarnemend commandant de stelling verkend en de inkwartiering van het personeel te Leidschendam, voorbereid.

Op dinsdag 11 april te 20.00 uur vertrok de batterij naar de oorlogsopstelling. Het vervoer van personeel en materieel geschiedde met 4 rijksauto's en 5 gevorderde auto's (een der gevorderde auto's was voor het vertrek onklaar geraakt). Het vervoer naar de oorlogsopstelling heeft geen moeilijkheden opgeleverd.

Op dinsdag, 11 april te 21.00 uur kwam de batterij op de oorlogsopstelling aan. Door de zeer drassige toestand van het stellingterrein was het zeer moeilijk de vuurmonden bij duisternis op hun plaats te brengen. Het was noodzakelijk de vuurmonden met de bij de

batterij aanwezige Trado op hun plaats te brengen. Op woensdag, 12 april te 10 uur was de batterij vuurklaar.

Volgens instructie werd het personeel ingekwartierd in de bij de huizen in park Leeuwenbergh aanwezige garages (6 á 7 man per garage). Daar de inkwartiering aanvankelijk met voeding geschiedde leverde dit voor de kwartiergevers zeer groote moeilijkheden op.

Voor een snelle alarmeering is een dergelijke legering een groot bezwaar. Voor de geneeskundige verzorging werd aanvankelijk volgens de instructie de geneesheer Dr. Teljer te Voorburg aangezocht.

Later werd de geneeskundige verzorging overgenomen door de officier van gezondheid van de 14e Comp. mitr. (Vliegveld Ypenburg)

*De C. 13e Bt. Lu.A..
1e Lt.*

*(w.g.) P.G Jager
13e bt. Lu.A.*

Aanvullend mobilisatieverslag.

De toestand van het in de mobilisatiecentra ontvangen materieel was goed.

De veldpost werkt vrij onregelmatig, sommige stukken zijn vrij lang onderweg.

De beschikbare verbindingsmiddelen voorzien in de behoefte.

Met tweederde van het personeel is de batterij voldoende bezet om te kunnen vuren, chauffeurs moeten dan evenwel worden ingezet als kanonniërs.

Bij toestand I was er 5 minuten noodig om in gevechtsactie te kunnen treden.

De C. 13de bt. Lu.A.

*De 1e Luitenant:
(w.g.) P. G. Jager.*

Op 20 april 1939 kreeg de batterij onverwacht bezoek van 1e Luitenant G.H. Hoogterp.

Rapport betreffende inspectie van batterijen Lu.A.: Pelotons Mitrailleurs en Zoeklichten in en nabij 's-Gravenhage.

13e Batterij Lu.A.

De legering is niet goed (verspreid over groot aantal woningen in park). Hierin komt verbetering door het huren van een huis. Dit is echter 5 minuten lopen van de batterij.

De toegang van de batterij werd bewaakt door een schildwacht, die geen eerbewijzen van betekenis bracht. Hij had de karabijn op de rug, de helm scheef op het hoofd en groette op zeer slappe wijze. Duidelijke consignes ontbraken ook.

Ik kwam juist een troep tegen, die naar de kwartieren ging. Er werd niet afgemarcheerd. Een ieder ging zijns weegs, open kragen, helm wel of niet op etc..

Deze dienst schept gelegenheid de bediening niet nauw te nemen.

's-Gravenhage 20 april 1939

w.g. 1^e lt G.H. Hoogterp

Zo te zien heeft het rapport wel geholpen. Groep op mars in park Leeuwenberg onder leiding van sergeant de Jong. Te herkennen zijn: Spronck, van Lieshout, Pothoven, van der Klauw, en Platje.

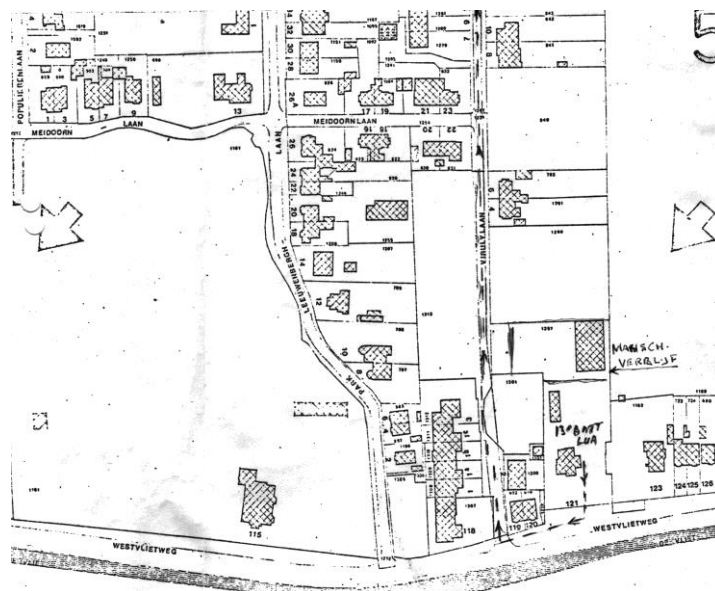
In april 1939 werd te Voorburg (gem. Leidschendam) in de villa "Westvliet", Westvlietweg 121, locatie gevonden voor de 13e Batterij Lu.A. Al snel daarna moest ook de daarachter gelegen garage als huisvesting voor de manschappen worden ingericht.

Op de foto is de villa te zien, op de voorgrond vrouwelijk burgerpersoneel. Met puntmuts, sergeant. de Jong, boven het bord sergeant Leyh (beide sergeanten gesneuveld).

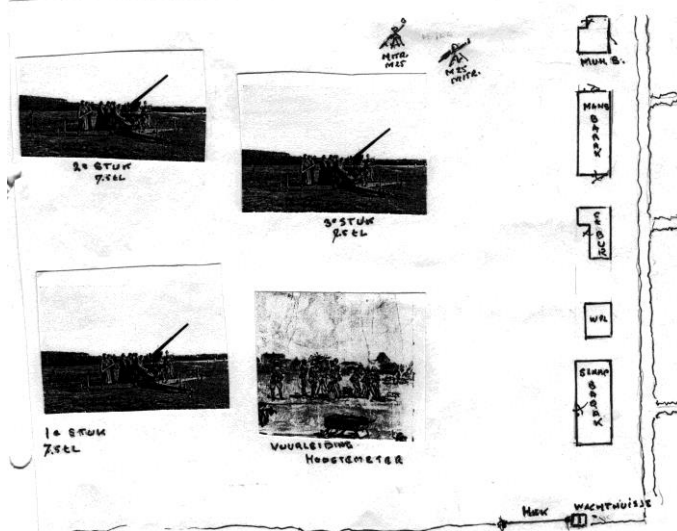
Het pand stond te koop dus kon onmiddellijk worden betrokken. Batterijcommandant en de administratie in de villa, een wachthuisje aan de ingangspoort. De onderofficieren en manschappen werden voorlopig ondergebracht in naburige huizen.

De garage werd uitgerust met kribben en wasgelegenheden. In de zomer was het best te harden maar de winter zal veel manschappen doen terugdenken aan een koud hol. Via de Virulyaan kon men de batterij bereiken.

Schets van het Stafgebouw en omgeving

Hieronder een geschetste opstelling van de 13e batterij Lu.A., alsmede de barakken.

Het was een volkomen open weiland met sloten en totaal gespeend van natuurlijke dekking. Een elektrische kabel werd vanuit een transformatorhuis in park Leeuwenbergh aangelegd. Neergezet werd een verblijfsbarak, een commandopost voor het batterij-commando, een slaapbarak en een munitieopslagplaats. Ieder dag was de helft van het personeel in de batterij. 's Morgens werd afgelost om 8.00 uur. Een nominatieve lijst van de bezetting der batterij op 12/4 -1939 noch die van 10 / 5 1940 is gevonden of op te stellen.

Geschetste opstelling van de 13e batterij Lu.A., alsmede de barakken.

Het was een volkomen open weiland met sloten en totaal gespeend van natuurlijke dekking. Een elektrische kabel werd vanuit een transformatorhuis in park Leeuwenbergh aangelegd.

Neergezet werd een verblijfsbarak, een commandopost voor het batterij-commando, een slaapbarak en een munitieopslagplaats. Iedere dag was de helft van het personeel in de batterij.

's Morgens werd afgelost om 8.00 uur.

Een nominatieve lijst van de bezetting der batterij op 12/4 -1939 noch die van 10 / 5 1940 is gevonden of op te stellen.

Hierboven afgedrukt manschappenverblijf en appelplaats.

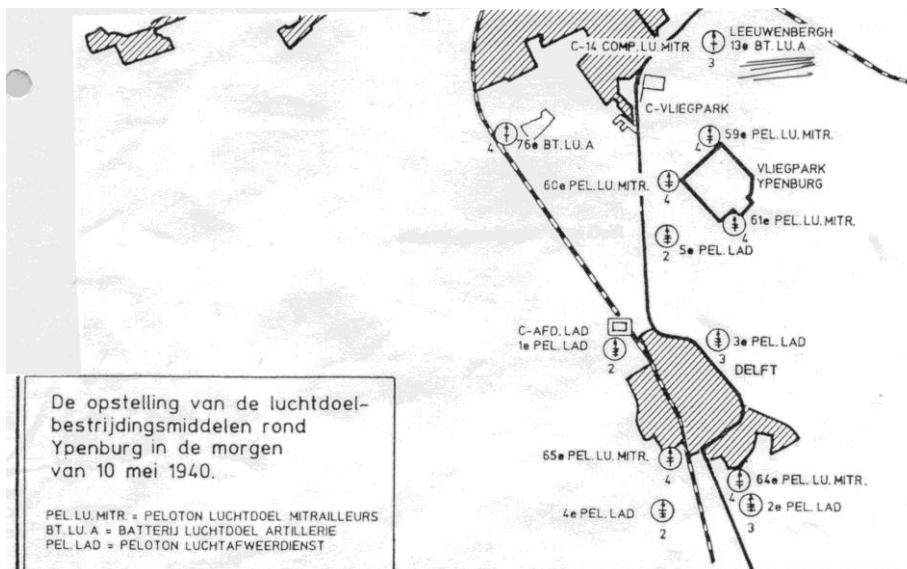

*In de voortuin van de villa v.l.n.r. de Preter , enkele secretaressen,
Sergt. de Jong en sergt. Leyh, Bruining en Platje.*

De helft van het personeel van de 13e batterij voor de villa "Westvliet". De namen zijn gedeeltelijk bekend, op de borst het nummer behorend bij de afgebeelde persoon.

1. Hahné	2. Kuneken	3. de Haan	4. v.d. Klauw
5. Spronck	6. v. Boven	7. Duyne	8. Römkes
9. Hendriks	10. Bachofner	11. v.d. Hover	12. v. Soolingen
13. Bruining	14. Platje	15. v. Grooningen	16. P. Vergouwe
17. Klare	18. R.P. de Jong	19. 1e lt. v. Oppen	20. J. v.d. Horst
21. 1e lt. P.C.Jager	22. 2e lt. San Giogi	23. Leyh	24. Wesch
25. v. Oudheusden	26. v. Lieshout		

Schema opstellingen rond Delft.

Alfabetische (m.u.v. offn + fourier) namenlijst personeel 13^e batterij

	Naam	Rang	Functie	Bijzonderheden
01	Bieringa, J.J.	elnt	Btc	†
02	Du Mee, J.A.	elnt	Wnd btc	
03	Jager, P.G.	elnt	1 ^e Btc	
04	San Giorgi, O.D.	tlnt	Btoff	
05	Van Oppen	tlnt		
06	Smit	tlnt		
07	Takes de Vries	vdg		
08	Bachofner, W.J.	fourier		
09	Aports			
10	Bartels, S.			† gesneuveld 10-05-'40
11	v.d. Berg			
12	Bleijker			
13	Böinck, M.H.F.			Zwaar gewond 10-05-'40
14	Van Boven			
15	Bovenkamp			
16	Brendel, J.			
17	Bruining, W.			† gesneuveld 10-05-'40
18	Dresens, B.C.			
19	Duyne			
20	Everaars, G.C.			† gesneuveld 10-05-'40
21	Flik			
22	v.d. Gauw			
23	Gielen, A.			Gewond
24	Gobius, O.			
25	De Gries			
26	Van Groonigen			
27	De Haan			
28	Hagen, T.			† gesneuveld 10-05-'40
29	Hahné, B.W.			
30	Heerings			
31	Hekhuizen, G.	kpl		Bronzen Leeuw
32	Helmer			
33	Van Helsdingen, P.			
34	Hendriks			
35	Van Hest, Th.			† gesneuveld 10-05-'40
36	Van Heuven, H.			
37	v.d. Hojer			
38	Van den Horst, J.			
39	Jaspers, A.			
40	De Jong, R.P.	sgt	Stuks-c	† gesneuveld 10-05-'40
41	Ketelaar, J.			
42	Klare			
43	Van der Klauw, C.J.			
44	Knol, M.			

Nr.	Naam	Rang	Functie	Bijzonderheden
45	Van de Kram, M.			
46	Kramer			
47	Van de Kruit			
48	Kuneken, J.			
49	Lankhout			
50	Leyh, H.	sgt		† gesneuveld 10-05-'40
51	Van Lieshout			
52	Oedekerke			
53	Oorschot			
54	Van Oostwaard, A.H.			
55	Van Oudheusden, J.P.H.	kpl		Overl aan verw. RMWO-4
56	Pelders, W.			
57	Peters			
58	Platje			
59	Pothoven			
60	De Preter			
61	Römkes, Chr.			
62	Le Roy, J.J.			† gesneuveld 10-05-'40
63	Ruiters			
64	Rutgers, F.M.			
65	v.d. Schacht			
66	Schuster, J.F.			
67	Smit, J.			
68	Van Soolingen			
69	Sprengers			
70	Spronck, M.J.H.			
71	Stijsinger			
72	Swart, W.J.F.	sgt		† gesneuveld 10-05-'40
73	Timmer			
74	Tonino			
75	Turell			
76	Vergouwe, P.			
77	Verhoeven, P.			
78	Verlaan, K.			
79	Vink, A.P.J.			
80	Vink, F.			
81	Visscher			
82	De Vries, E.			
83	Wesseling			

